

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ

вдосконалення регіонального контролю за використанням і охороною земель

УДК 349.41

А.П. Гетьман,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН
Л.М. Здоровко
Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого

Одним із найефективніших інструментів забезпечення реалізації правових форм, на думку вчених-правознавців, є контроль, який являє собою одну з найважливіших функцій державного управління в сфері екології, засобом забезпечення дієвості законодавства, його реалізації всіма суб'єктами відповідної діяльності.

Відповідно до Земельного кодексу України завдання державного контролю за використанням і охороною земель полягають у забезпеченні додержання всіма державними та громадськими органами, а також підприємствами, установами, організаціями і громадянами вимог земельного законодавства з метою ефективного використання та охорони земель.

Регіональний контроль у цій сфері здійснюють державні управління екології та природних ресурсів в областях, містах Києві та Севастополі, Мінікоресурсів України, місцеві державні органи земельних ресурсів Держкомзему України та органи місцевого самоврядування.

Загальна компетенція цих органів визначена у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні" та відповідних положеннях (скажімо, "Положення про державне управління екології та природних ресурсів в областях, містах Києві та Севастополі"; "Типове положення про місцеві державні органи земельних ресурсів").

Разом з тим, слід зазначити, що особливої актуальності набуває питання щодо регулювання порядку здійснення регіонального контролю за використанням і охороною земель. Це пов'язано з прийняттям цілої низки нормативно-правових актів, які регулюють земельні суспільні відносини.

Так, відповідно до Указу Президента України від 30 травня 2001 р. "Про основні напрямки земельної реформи в Україні на 2001–2005 роки", передбачено визначення основних засад реформування земельних відносин на основі раціонального та ефективного використання землі, гарантування громадянам, юридичним особам, територіальним громадам сіл, селищ та міст права власності на землю, формування ефективного механізму регулювання земельних відно-

син і державного управління земельними ресурсами.

Серед основних напрямів державної політики у сфері регулювання земельних відносин у цьому Указі виділяється необхідність поліпшення організації контролю за використанням та охороною земель. З цією метою передбачено удосконалити порядок здійснення контролю за використанням та охороною земель; запровадити економічне стимулювання охорони земель, спрямоване на підвищення зацікавленості власників і землекористувачів у захисті земель від негативних наслідків господарської діяльності; удосконалити діяльність органів, які здійснюють державний контроль за використанням та охороною земель, порядком їх взаємодії з прокуратурою, органами внутрішніх справ та запровадити практику систематичного проведення спільних комплексних перевірок додержання суб'єктами земельних відносин земельного законодавства; опрацювати питання створення координаційних органів щодо здійснення на міжвідомчій основі контролю за використанням земель.

У зв'язку із наведеним необхідно в земельному законодавстві України передбачити відповідну процедуру діяльності державних органів щодо виконання контрольних функцій, розробити та затвердити на рівні Кабінету Міністрів України положення про порядок здійснення регіонального контролю за використанням та охороною земель, а також положення про координацію та взаємодію державних і правоохоронних органів у процесі впровадження регіонального земельного контролю.

Важливим напрямом удосконалення регіонального земельного контролю є правова регламентація діяльності громадських екологічних організацій, які здійснюють окремі повноваження в галузі охорони навколишнього середовища, зокрема контроль за додержанням вимог земельного законодавства. Необхідно в законодавстві закріпити положення стосовно здійснення регіональними громадськими екологічними організаціями контрольних функцій за використанням та охороною земель.

Проблему підтоплення земель в Україні Всеукраїнська екологічна Ліга піднімає протягом останніх двох років. У травні 2001 р. ВЕЛ звернулася до фракції Народно-демократичної партії у Верховній Раді України з цього питання. За запитом ВЕЛ фракція НДП направила депутатські звернення до Міністерства екології та природних ресурсів України, Державного комітету України з водного господарства, Міністерства аграрної політики України, Української академії аграрних наук з проханням повідомити точку зору цих установ на проблему, а також проінформувати про роботу в цьому напрямі. Ознайомившись з відповідями перелічених організацій на депутатське звернення, депутати дійшли висновку щодо термінової необхідності подальшого, більш широкого і детального обговорення наслідків впливу діючого водогосподарського комплексу на навколишнє природне середовище, тобто на умови проживання людей. У листопаді 2001 р. фракція НДП разом з ВЕЛ організувала круглий стіл "Підтоплення земель на Херсонщині: проблеми та шляхи подолання", у якому взяли участь народні депутати, представники профільних державних комітетів і провідні вчені наукових установ. Учасники круглого столу запропонували заходи поліпшення ситуації, а також підтримали пропозицію фракції НДП про необхідність винесення розв'язання даної проблеми на найвищий державний рівень. Тому від фракції НДП було направлено депутатське звернення з пропозицією розглянути питання підтоплення на засіданні Ради національної безпеки і оборони України, а також пропозиції, що були напрацьовані науковцями. Президент України дав доручення Кабінету Міністрів опрацювати порушене питання і внести узгоджені пропозиції. Про хід розв'язання цієї проблеми ми будемо Вас інформувати і надалі.

Україна має велике багатство – різноманітні і дуже родючі ґрунти. Сільськогосподарська освоєність території України становить 72,2 % (на 01.01.1998 р.), розораність – 57,1, частка ріллі в загальній площі сільськогосподарських угідь – 79 %.

Виконана Інститутом аграрної економіки УААН економічна оцінка ефективності використання продуктивного потенціалу земель України показала, що найвищі показники продуктивності, окупності витрат та диференціального доходу мають сільськогосподарські угіддя західного регіону, дещо менші – Центрального Лісостепу та Полісся і найнижчих значень досягають у степових об-